

Az első fő rész előtt – érzékeltetve az olvasóval az egyetem szellemiségét, értékrendjét, főbb törekvéseit, jövőbeli fejlesztési terveit – dr. Földesi Péter rektorral 2018-ban készített interjút találhatjuk.

Ezt követően logikusan egymásra épülő cikkekben, beszámolóiban az egyetemre válás végső fázisa, azaz az utolsó hat esztendő „ügyvel” kapcsolatos szakmai és politikai „mozgásai” ismerhetők meg.

A kötet gerincét az az arcképcsarnok jelenti, mely több fejezeten keresztül a meghatározó egyetemi személyek gondolkodásába, mentalitásába, intézményhez fűződő kapcsolatába és tevékenységébe nyújt betekintést. Először az egyetem oktatói, vezetői kerülnek terítékre. A beszélgetésekből kitűnik, hogy mennyire sokszínű az intézmény dolgozóinak kara, mennyi kompetencia, minőség, tenni akarás, együttműködés, egy cél felé törekvés szükséges ahhoz, hogy a Széchenyi István Egyetem az lehessen, ami napjainkban, és meglegyen benne a folyamatos fejlődési potenciál.

Egy felsőoktatási intézményt egyértelműen minősítik az oktató és kutató munkatársai, dolgozói, de a külső támogatók nélkül nem tud igazán naggyá válni, előre lépni. Erre világít rá a kötet *Az egyetem barátaival* című része, melyben a politikai, gazdasági, kulturális, sport és egyházi szféra azon szereplőiről kap az olvasó tablót, akik az elmúlt évek, évtizedek során munkájukkal, döntéseikkel, tanácsaikkal folyamatosan a város és a felsőoktatási intézmény érdekében végezték tevékenységüket.

Az egyetem szellemisége az azonos című fejezetben kerül kibontásra, részben oktatókkal, részben sikeres hallgatókkal folytatott beszélgetések által. Az interjúkból egyértelműen kirajzolódik az egyetem egyik fontos célja és feladata, hogy minden lehetséges eszközzel segítse a hallgatókat a bennük rejlő tehetség és képességek minél teljesebb kibontakoztatásában.

A továbbiakban a bő másfél évtized gyarodásának fontosabb eredményeit veszi a

szerkesztő lajstromba. A cikkekből, beszámolókból többek között kiderül, hogy az intézmény példaértékű infrastrukturális fejlesztést valósított meg, sokat ért el a nemzetköziesítés területén, valamint ösztöndíjaival, elismeréseivel mindvégig támogatja, motiválja a teljesítményt felmutató oktatóit, kutatóit és hallgatóit.

Az utolsó fő fejezetben az integráció főbb állomásairól kap áttekintést az olvasó.

A munkát a Széchenyi István Egyetem 2019-ben meghirdetett képzéseinek listája, valamint a nemzetközi felsőoktatási rangsorban elért minősítése zárja.

Az Egyetemi éveink a Széchenyi Alumni Magazinban megjelent, válogatott, aktualizált írások újra szerkesztett, olvasható könyve. A szerkesztő, Winkler Csaba gazdag egyetemtörténeti archívumából eddig kevésbé ismert tények, adatok is szerepelnek a műben. A 374 oldal terjedelmű munka színes és szemléletes képet nyújt a Széchenyi István Egyetem jelenkori történetéről, értékeiről, hagyományairól. A nagy méretű fotók egységes arculatúvá teszik a könyvet. A kötet bátran ajánlható az intézmény és a város minden polgára számára.

(*Honvári János*: Akadémia – Főiskola – Egyetem. 50 éves a Széchenyi István Egyetem. Palatia Nyomda és Kiadó Kft., Győr, 2018. 276 oldal; Akadémia – Főiskola – Egyetem. Egyetemi éveink. 50 éves a Széchenyi István Egyetem. Szerk.: *Winkler Csaba*. Palatia Nyomda és Kiadó Kft., Győr, 2019. 374 oldal)

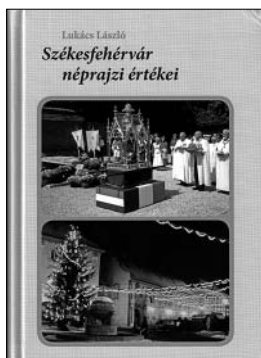
Varga Balázs

NÉPRAJZI ÉRTÉKEK SZÉKESFEHÉRVÁRON

Lukács László múzeumi szolgálatba lépésének 45. évfordulója alkalmából vaskos tanulmánykötet jelentetett meg Székesfehérvárral kapcsolatos néprajzi írásaiból. A Szent István Király Múzeumban megszakítás nélkül eltöltött szakmai életpálya

egyik jelentős termése ez a négyszáz oldal-
megaladó munka, amely a közölt tanul-
mányok tematikus rendbe sorolása révén
szinte maradéktalanul megtestesíti Székes-
fehérvár néprajzi monográfiáját.

Lukács László muzeológusi tevékenysége,
valamint a múzeum folyamatos jelenléte és
aktív szerepe a város kulturális életében

indokolja, hogy a mú-
zeumi vonatkozású té-
mafeldolgozások mint-
egy keretbe foglalják a
városnéprajzi és egy-
ben honismereti tanul-
mányok sorát. Ennek
megfelelően előljáró-
ban az intézményi hát-
tér megjelenítésével a
néprajzi kutatások és
a szakmai publikációk
kedvező feltétele-

iről; a város néprajzi értékeinek történeti
és településszerkezeti jellemzése alapján
pedig az iparosság helyi jelentőségéről és
tevékenységének sokrétűségéről, valamint
a népszokások továbbéléséről ad áttekin-
tést a szerző. Amint írja, a város néprajzi
értékeinek felderítésével a *fehérváriság*, a
fehérvári öntudat társadalomnéprajzi, nép-
lélektani fogalmának összetevőire is szán-
dózik rávilágítani. Az intézményi kap-
csolatrendszerben kiemelkedő jelentősége
van a ciszterci gimnázium és a múzeum
együttműködésének, ennek jegyében idézi
meg több jeles személyiség szerepét Virág
Benedektől Egyed Antalig, Vörösmartytól
Wekerle Sándorig, külön megemlékezve
Reguly Antalról, aki 1828–33 között tanult
a székesfehérvári gimnáziumban.

A város néprajzi arculatát meghatározó
kézművesség és iparosság vizsgálata alkotja
az első nagy tematikai egységet. Kiindulá-
sul a székesfehérvári iparosok nyelvi és kul-
turális problémáival ismerkedhetünk meg
az elmúlt évszázadokban, a magyar és a
német ajkú iparosság megtelepedési külön-
bözőségeivel, a magyarosodás folyamatával,

amihez a közös római katolikus vallás is
hozzájárult. A különböző iparágak sorában
a késesség és a tarisnyakészítés tekinthető
helyi sajátosságnak. A városi polgárság ál-
tal őrzött népszokások általános értékelését
követően a városrészekre tagolódott egyes
iparágak szakmai és társadalmi szerepéről
kapunk képet: elsőként a Palotavárosban
működő csapók, szűrszabók és szűcsök,
majd a tímárok, vargák és tobakosok egy-
kori tevékenységéről. Terjedelmes tanul-
mány foglalkozik a híres *fehérvári bicska*
készítésével és készítőivel, a mesterség to-
vábbélésének változó formáival. Várostör-
téneti szempontból is jelentős mesterséget
képviselt a székesfehérvári *csizmadiacéh*,
amelynek az 1838-tól száz éven keresztül
vezetett díszes mesterkönyvének színes lap-
jaiból is láthatunk mutatót.

Ugyancsak egykori jelentőségének meg-
felelő részletességgel foglalkozik Lukács
László a *takácscéhek* tevékenységével és
megyei megoszlásával. Amint utal rá, még
a XX. század elején is ott dolgozott sok
takács, ahol a XVIII–XIX. században ta-
kácscéh működött. Munkájukból jelentős
gyűjteményt őriz a múzeum. Az intézmény
különösen nevezetes darabja a *székesfehér-
vári vastuskó*, amely a hagyomány szerint a
XVIII. században még a várkapu mellett állt,
és a vándorló mesterlegények emlékszőget
verték bele. A várostörténeti szempontból
jelentős iparágak ismertetését a céhes ha-
gyományok továbbélésének szemléltetése
követi: az egyházi körmenetekben szereplő
céhzászlók, a céheket felváltó ipartestületek
hagyományápolása, az iparos olvasóköri,
dalárdák és színjátszó körök tevékenysége.

Székesfehérvár híres vásáraival kap-
csolatban a szerző történeti aspektusból is
vizsgálja a város török kiűzése után elnyert
négy országosvásár-tartási jogának jelentő-
ségét, rámutatva a különösen híressé vált
ló- és marhavásárookra, a város iparosai-
nak áruválasztékára, továbbá a gabona- és
gyümölcsértékesítés jelentőségére. Amint
a régi térképeken nyomon lehet követni az

egykori vásártereket, úgy a hetipiacok helyének és szerepének időbeli változását is, különösen a fazekas-, a búza-, a hal-, vagy a gyümölcs piac esetében. A hetivásárokn dolgozó iparosok, mint például a bognárok, kádárok, fazekasok, rézművesek, szítások, csizmadiák, kalaposok, kékfestők, szűcsök, szűrszabók, tarisznyások, késesek, rövid-árusok, piperecikkesek, bazárosok, valamint a hentesek és pékek külön sorokban árusították termékeiket. Az iparossággal kapcsolatban szemléletes leírást olvashatunk a külvárosok népi építészetéről, a jobbára iparosok által lakott utcásorokról, a Palotaváros vagy Rác utca sajátos városképi hangulatáról, továbbá a Palotavárosi skanzenről, amely építészeti emlékeiben őrzi a jellegzetes iparosházak épülettípusát.

Jelentős néprajzi témakört képvisel az iparosok védőszentjeinek folklórvonatkozású vizsgálata. Elsőként a Szent Sebestyén-kultusz egyházi emléktárgyainak számbavételét és körmenetének leírását nyújtja Lukács László, majd Szent Domát tiszteletét követi végig az egész megyére kiterjedően, valamint a Szent Vendel-kultusz emlékanyagát sorakoztatja fel a Felsővárosban álló képoszlop, az 1870-es templomi zászló és az egyházi énekek, imádságok révén. Székesfehérváron különösen jelentős Szent István emlékezete, amit minden évben a fejedelmével végzett Szent István napi körmenet, és ahhoz tartozó liturgikus szövegek népszerűsége is bizonyít. A kultusz máig ható jelentőségét mutatják a megye számos településén állított Szent István-szobrok.

A város néprajzának sokoldalúságáról tanúskodik a népszokások bemutatása. Elsőként a XVIII. századi téli népszokások írott forrásokban fennmaradt szövegével ismerkedhetünk meg a betlehemezés és a háromkirály-járás témakörében, melyet 1767-ben a székesfehérvári jezsuita gimnázium diákjai mutattak be magyar nyelven. A továbbiakban a Luca-kalendárium és jóslás, majd a karácsonyi népszokások keretében a máig

gyakorolt betlehemezés, a karácsonyfa-állítás, az István és János napi ünneplés leírása kapott helyet. Hasonlóképpen részletes a farsangi népszokások ismertetése: az alkoskodó népszokások, a multságok sorában a nagybögő-temetés, valamint a tuskóhúzás és lakodalmi tyúkverés.

A kötet zárófejezetét a Szent István Király Múzeum néprajzi kincseiből nyújtott válogatás képviseli, mint például a kádár-cégér, egy 1802-es csizmadiakorsó, a molnár-céh 1817-ből származó privilégiumlevele, kelengyeladák, móringlevelek és spanyolozott pásztorfaragások. Ezt követően a székesfehérvári múzeum néprajzi állandó kiállításának ismertetése, valamint Bátky Zsigmondról, Székesfehérvár és Kelet-Dunántúl első néprajzkutatójáról szóló megemlékezés alkotja a muzeológiai vonatkozású zárófejezetet. A terjedelmes munkát kerekén 400 színes és fekete-fehér kép illusztrálja, és egyben dokumentálja, páratlanul gazdag ismeretet nyújtva Székesfehérvár néprajzáról.

(Lukács László: Székesfehérvár néprajzi értékei. A Szent István Király Múzeum Közleményei 58. Székesfehérvár, 2019. 415 oldal)

Selmeczi Kovács Attila

A JÁSZSÁG ÚJ ÉVKÖNYVE

Immár 26. alkalommal jelent meg a *Jászsági évkönyv*, az 1993. évi első kötet közreadása óta, amely az eltelt negyedszázad alatt minden évben kiadásra került. A periodikák esetében ez egyáltalán nem olyan természetes, mert sokféle nehézséget, akadályt kell elhárítani az időbeli és rendszeres megjelentetéshez. A Jászföldön hasonlóképpen jó példa erre a *Redemptio* című folyóirat, amelynek 2019-ben ugyancsak a 26. évfolyama látott napvilágot, mégpedig az eltelt negyedszázad alatt minden második hónapban menetrendszerű pontossággal. Az alapítványi gondozásban megjelenő kiad-